

מסורת הש"ס

(א) נפס"ח: ממתימל, (ב) זילל אלא אפרוח, (ג) לנעיל קטנ, (ד) זילל אלא אפרוח, (ה) זילל אלא אפרוח, (ו) זילל אלא אפרוח, (ז) זילל אלא אפרוח, (ח) זילל אלא אפרוח, (ט) זילל אלא אפרוח, (י) זילל אלא אפרוח, (יא) זילל אלא אפרוח, (יב) זילל אלא אפרוח, (יג) זילל אלא אפרוח, (יד) זילל אלא אפרוח, (טו) זילל אלא אפרוח, (טז) זילל אלא אפרוח, (יז) זילל אלא אפרוח, (יח) זילל אלא אפרוח, (יט) זילל אלא אפרוח, (כ) זילל אלא אפרוח, (כא) זילל אלא אפרוח, (כב) זילל אלא אפרוח, (כג) זילל אלא אפרוח, (כד) זילל אלא אפרוח, (כה) זילל אלא אפרוח, (כו) זילל אלא אפרוח, (כז) זילל אלא אפרוח, (כח) זילל אלא אפרוח, (כט) זילל אלא אפרוח, (ל) זילל אלא אפרוח.

ליתני רובדי אילן. אע"ג דמריא לרביה וכ"ש מעופפת: ה"ג א"כ ליתכזב והאס רובצא עליה: לאקושי אפרוחין לניזילס. למפטור מפריחיס: וזיליס לאפרוחיס. למפטור מוזרות. ועל כרחק קן מ"מ לרבות זילא אחת ואפרוחיס וזיליס רביס כרוב קניס: בתנ"י נעל אס הביזיס ואח"כ חזרה האס עליהס פטור משלח. דכיון דנטל אס הביזיס הוה ליה קן מוזמן: גב' ואימא. תשלח לאתויי עוד פעס שניא ומו לא: א"ל שלח לעולס משמע. ורזוי דמשלח להכי הוה דלמא: אין לי. דכריך שלוח אלא לדבר הרשות: לדבר מלוה. כגון קן יולדת וטהרת מלווע מנין ת"ל משלח: הוה לאו הכי ה"א לדבר מלוה. לא זעי שלוח והוה שלוח עשה ול"מ הוה משלח ולא תקח ואין עשה של ולקח למטרהי דוחה את שנייה: לא לריכא דעבר ושקליה. ואשמועינן לחזור ומשלח ואי לא רבי דבר מלוה ה"א דהיכא דעבר ונטלה דכבר עבר על לאו דלא תקח מו לא קאי כזאפיה עשה דטהרת מלווע אלא עשה דשלוח דלכתי צעמוד ושלח קאי ואימא לידחיה. ולקמן פריך מאי אולגמיה דעשה דמלווע מעשה דשלוח דנימא דנידחיה דלצטרך לרזוי: דלאו עבריה. הללו כבר עבר עליה: בניחא למאן דפני. כמסקת מכות (דף טו.). קיימו ולא קיימו. כל מנות ל"מ שיש זה קום עשה כגון זה שניתק הללו לעשה דמשמע לא תקח ואס לקחה קום עשה שבה כשהמרו זו לא תקח ולקחה ושלחה כהן כדי דבור של התראה פטור ואע"פ שעבר על לאו תקח דלכך נתקו לעשה לומר אס עברת על אזהרה זו עשה זה והפטור לא קיים עשה שבה תוך כדי דבור דקיי"לס) מ"כ דכדור דמי כי עבר על התראה חייב אפילו שלחה אחר זמן הכה נמי איכא למימר עבריה ללא משלקחה ולא שלחה והשמה עשה הוה דליכא ס"ד אמיינא ליתי עשה ולידחי עשה להכי איצטרך קרא: אלא למאן דפני צטלו ולא צטלו. צטל עשה שבה לגמרי שאין יכול לקיימו עוד כגון שחטת חייב לא צטל עשה שבה כל זמן שלא שחטה אע"פ שלא שחטה מיד כשהמרו זו פטור וה"נ כל זמן שלא שחטה לא עבריה ללאו דצעמוד ושלח והפטור קאי ואכתי לאו ועשה הוה ולא זעי קרא כלל לדבר מלוה ואנא ידענא דאין עשה דוחה את לא תעשה ועשה: ומו לרבי יהודה דאמר. כמתני' לוקה ואינו משלח ואמר לקמן דהיינו טעמא דרבי יהודה דקסבר שלח מעיקרא משמע כלומר לא תקח האס אבל כשתמנאנה שלחה ואס לקחה לא קאמר קרא דלשלחה הוה מו ליכא לאוקמנא כשעבר ונטלה דהוה אפילו לדבר הרשות עשה ליכא ולא זעי שילוח דכיון דנטלה עבריה ללאו ועשה דלאו צעמוד ושלח קאי דהוה לא עבריה ללאו ואי נמי לא משלחה מו ליכא לאו דהוה כבר לקחה דביתר ומו לא קרינא זיה לא תקח ועשה איכא וס"ד ליתי עשה דמלווע ולידחיה להכי איצטרך קרא: ומאי אולגמיה. דעשה דמלווע מעשה דשלוח דמיסק אדעמיה דנדחיה: ימח ועל המים. פרשת סוטה יש בה הזכרות הרבה כתובות: אסור בהשמיש המטה. כמאן דלחמ דצוועד קטן (דף יז.) ימי ספירו וקל וחומר לימי חלוטו: אהלו זו אשמו. שובו לכם לאהליכם [דברים ה] לנשותיכם אשתרתיס לכם ואמרתי אל תגשו אל אשה (שמות יט.) בתנ"י טעמא דרבי יהודה דלוקה מפרש בגמרא: ואינו משלח. דליסור דעבד עבד: אין לוקין עליו. דלהכי נתקו לעשה לומר אס עבר על הלאו יעשה זאת וינצל לא תקח האס ואס לקח שלח משלח: הוה כולל וכו' אין לוקין עליו. אלא אס כן לא קיימו תוך כדי דבור למאן דמי קיימו ולא קיימו אלא משלח תוך כדי דבור ואינו לוקה ואס לא שלח לוקה וזריך לשלח אחר לקיחה משמע ולמאן דמי צטלו ולא צטלו זעי עד שיחטו אותה ואי לא לא לקי: גב' צעלמא. כגון לא תגזול והשיב את הגזלה דהתם ליכא למימר קודם גזילה משמע דאס לא גזל מה ישיב: שלח מעיקרא משמע. הכי קאמר קרא לא תקח האס אבל מה יש עליך לעשות כשתמנא קן שלח משלח את האס ואין כאן ניתק לעשה אלא עברת עשה ולא תעשה מפני שעשה קדם: והשיב אס בגולה. אף על פי שכתוב אחרון בפרשה על כרחק לאו שניתק לעשה הוה שאין השבה קודם גזילה וכשגול עבר על לא תגזול נמנא העשה וצטווה לאחר גזילה:

שילוח הקן פרק שנים עשר חולין קמא.

ליתני רובדי עבר ושקליה דלאו עבריה כו'. מכאן קשה לפי ריב"א צפ' אלו עוברין (פסחים דף מו.) דאמר אחרתיה לא ליחייב הואיל וחזי לכסויי זהו דס פכור והקשה והוה יוס טוב עשה ולא תעשה הוה ומיך דנהי ללא דמי מיהו אס עבר על אותו לאו אינו לוקה דהוה ללא דמי היינו משום עשה אבל הללו כמאן דליתיה דעשה דמי ליה והכא משמע דכל זמן ללא עבר ושקלה איכא עשה ולא תעשה וזריך לומר לפירוש שמה דוקא לענין דלא לקי על אותו לאו אבל לא מדחי ליה לגמרי: אף

עין משפט
נר מצוה
כה א ב ג מיי פ"ג
מהל' שמיטה ה"ג ה
ו א סמג ששן ה' טו"ע
י"ד ס"י ר"כ ספיקו ה':
כו ד מיי פ"ח מהל'
טומאת רצעת ה"ג א:
כו ה מיי פ"ג מהל'
שמיטה ה"ג א וע"ש
סמג ששן ה' טו"ע י"ד
ס"י ר"כ ספיקו ו:
כה ו מיי פ"ח מהל'
סנהדרין ה"ג א:

מסוף רש"י
פטור מלשלח. דהא כיון דזכר זה מוזמן קרינא צבו (גזיל קדש). קיימו ולא קיימו. בלאו היתק לעשה. קיים את העשה פטור, לא קיימו חייב, שעשה מקומו של לאו הוה ואין הללו מלי צביטול העשה, משמעה שעבר הללו נגמר, אבל העשה יתן לעקור המלקות ולשיבא לביד או קיים העשה יפטור או ילקח (מכות טו.). בטלו ולא בטלו. צטל את העשה חייב על הלאו, לא צטל את העשה פטור, שאלו מלי צביטול העשה ואינו נגמר עד שיצטל את העשה צריס ציטול עולס שלח יוכל להקיים עוד (שם). שמו של הקב"ה. כמתנ גמילה יתן ה' אוקן וגו', דכתיב וכתב את כל האלות האלה וגו' (סוכה ג.). ימחה על המים. דכתיב כסוטה ומחה אל מי המרים והכנה הזכרות כפרסה ואפ"ה כתיב ומחה (מכות יא.) לבדוק את הסוטה ואס סוטה היא היא שלט ציניה (סוכה שם). לוקה ואינו משלח. קסבר שלח מעיקרא משמע, לא תקח האס אלא שלחה קודם לקיחה, ואע"ג דכתיב כתיב לא למימנא דאס לקחת שלח ומיהו לאו שיתק לעשה, אלא לאו שקדמו עשה הוה (מכות טו.) וכע"ז שם טו.). משלח ואינו לוקה. קסבר שלח אחר לא תקח משמע דכתיב, והוה ליה ניתק לעשה ואס לקחת שלח (שם וסו.).

איפכא אין שם (ב) אפרוח אלא אחד או ביצה אחת פטור מלשלח דבעינן אפרוחים או ביצים וליכא הוה שם אפרוחים מפריחים או ביצים מוזרות חייב לשלח שנאמר קן קן מכל מקום אם כן נכתוב קרא והאם רובצת עליהם מאי והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים לאקושי אפרוחים לביצים וביצים לאפרוחים: בתנ"י *שלחה וחזרה אפי' ארבעה וחמשה פעמים חייב שנאמר שלח תשלח את האם האם הרנינו נוטל את האם ומשלח את הבנים חייב שנאמר שלח תשלח את האם האם האם (ג) א"ל הוה מרבנן והחזירין (ד) הוה ואח"כ חזרה האם עליהן פטור מלשלח: גב' א"ל הוה מרבנן רבא (ו) ואימא שלח הוה זימנא תשלח תרי זימנין א"ל שלח אפילו מאה פעמים תשלח אין לי אלא לדבר הרשות לדבר מצוה מנין ת"ל תשלח מכל מקום א"ל ר' אבא בריה דרב יוסף בר רבא רב כהנא אלא טעמא דכתב רחמנא תשלח הוה הכי הוה אמינא לדבר מצוה לא עשה ולא תעשה הוה ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה לא צריכא דעבר ושקלה לאס דלאו עבריה עשה הוה דאיכא ליתי עשה ולידחי עשה קמ"ל הניחא למאן (ז) דתני קיימו ולא קיימו אלא למאן דתני בטלו ולא בטלו כמה דלא שחטה לא עבריה ללאו ותו לר' יהודה דאמר שלח מעיקרא משמע אפי' עשה נמי ליכא אלא אמר מר בר רב אשי כגון שנמלה על מנת לשלח דלאו ליכא עשה הוה דאיכא וליתי עשה ולידחי עשה (ח) מאי אולגמיה דהאי עשה מהאי עשה סלקא דעתך הואיל ואמר מר גדול שלום שבין איש לאשתו שהרי אמרה תורה שמו של הקב"ה שנכתב בקדושה ימחה על המים והאי מצורע כיון דכמה דלא מטהר אסור בתשמיש המטה דכתיב וישב מחוץ לאהל שבעת ימים אהל זו אשתו מכאן שאסור בתשמיש המטה (א) מהו דתימא כיון דאסור בתשמיש המטה ליתי עשה דידיה ולידחי עשה דשלוח הקן קמ"ל: בתנ"י (ב) הנוטל אם על הבנים ר' יהודה אומר לוקה ואינו משלח וחכמים אומרים המשלח ואינו לוקה זה הכלל וכל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה אין לוקין עליה: גב' בעי רבי אבא בר ממל טעמא דרבי יהודה משום דסבר לאו שניתק לעשה לוקין עליו או דלמא בעלמא סבר לאו שניתק לעשה אין לוקין עליו והכא היינו טעמא משום דקסבר שלח מעיקרא משמע תא שמע גב' וגזלן ישנן בכלל מלקות דברי רבי יהודה והא הכא דלאו שניתק לעשה הוה דרחמנא אמר (ג) לא תגזול (ד) והשיב את הגזלה שמע מינה טעמא דר' יהודה משום דקסבר לאו שניתק לעשה לוקין עליו אמר ליה ר' זורא לאו אמינא לכו כל מתניתא דלא תניא בי רבי ללאו דצעמוד ושלח והפטור קאי ואכתי לאו ועשה הוה ולא זעי קרא כלל לדבר מלוה ואנא ידענא דאין עשה דוחה את לא תעשה ועשה: ומו לרבי יהודה דאמר. כמתני' לוקה ואינו משלח ואמר לקמן דהיינו טעמא דרבי יהודה דקסבר שלח מעיקרא משמע כלומר לא תקח האס אבל כשתמנאנה שלחה ואס לקחה לא קאמר קרא דלשלחה הוה מו ליכא לאוקמנא כשעבר ונטלה דהוה אפילו לדבר הרשות עשה ליכא ולא זעי שילוח דכיון דנטלה עבריה ללאו ועשה דלאו צעמוד ושלח קאי דהוה לא עבריה ללאו ואי נמי לא משלחה מו ליכא לאו דהוה כבר לקחה דביתר ומו לא קרינא זיה לא תקח ועשה איכא וס"ד ליתי עשה דמלווע ולידחיה להכי איצטרך קרא: ומאי אולגמיה. דעשה דמלווע מעשה דשלוח דמיסק אדעמיה דנדחיה: ימח ועל המים. פרשת סוטה יש בה הזכרות הרבה כתובות: אסור בהשמיש המטה. כמאן דלחמ דצוועד קטן (דף יז.) ימי ספירו וקל וחומר לימי חלוטו: אהלו זו אשמו. שובו לכם לאהליכם [דברים ה] לנשותיכם אשתרתיס לכם ואמרתי אל תגשו אל אשה (שמות יט.) בתנ"י טעמא דרבי יהודה דלוקה מפרש בגמרא: ואינו משלח. דליסור דעבד עבד: אין לוקין עליו. דלהכי נתקו לעשה לומר אס עבר על הלאו יעשה זאת וינצל לא תקח האס ואס לקח שלח משלח: הוה כולל וכו' אין לוקין עליו. אלא אס כן לא קיימו תוך כדי דבור למאן דמי קיימו ולא קיימו אלא משלח תוך כדי דבור ואינו לוקה ואס לא שלח לוקה וזריך לשלח אחר לקיחה משמע ולמאן דמי צטלו ולא צטלו זעי עד שיחטו אותה ואי לא לא לקי: גב' צעלמא. כגון לא תגזול והשיב את הגזלה דהתם ליכא למימר קודם גזילה משמע דאס לא גזל מה ישיב: שלח מעיקרא משמע. הכי קאמר קרא לא תקח האס אבל מה יש עליך לעשות כשתמנא קן שלח משלח את האס ואין כאן ניתק לעשה אלא עברת עשה ולא תעשה מפני שעשה קדם: והשיב אס בגולה. אף על פי שכתוב אחרון בפרשה על כרחק לאו שניתק לעשה הוה שאין השבה קודם גזילה וכשגול עבר על לא תגזול נמנא העשה וצטווה לאחר גזילה:

תורה אור השלם

1. פי יקרא קן צפור לפניך בדרך בכל עין או על הארץ אפרוחים או ביצים והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים לא תקח ואין על הבנים: דברים כב ו' 2. שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען יטוב לך והארכת ימיך: דברים כב ו' 3. וכבש הפטור את בגדיו ונלח את כלי שערו ורחץ במים וטהר ואחר יבוא אל הפתחה וישב מחוץ לאהל שבעת ימים: ויקרא יד ו' 4. לא תעשק את רעך ואת תגול את תלך פלעת שפיר אתך עד בקר: ויקרא יט ב' 5. ויהי כי חטאת ואשם והשיב את הגזל אשר גזל את העשק אשר עשק או את הפקדון אשר הפקד אתו או את האבדה אשר מנא: ויקרא כב ה'

הגהות הב"ח

(א) גב' איפכא אין שם אלא אפרוח אחד: (ב) שם ומאי אולגמיה:

הגהות מהר"ב

(א) גב' מהו דתימא כיון דאסור בתשמיש המטה. כ"ז ע"י מיר דף נח ע"ז בתוס' ד"ה ה"ק וכו' ועיניה כתיב ל"מ כסס סוגין ליתי ל"מ ועשה וי"ע דכאן נלחמ ר"ק מדחית עשה: [ב] הוה ד"ה לא לריכא דעבר ושקליה דלאו עבריה וכו'. כ"ז ע"י על דכתיב צינן שמועה כלל י"ב דף פג ע"ה: